

„...nú hevði eg funnið lívið aftur, fingið aftur um endan frá barnadøggunum, sum eg misti, tá ið yrkadagurin kom. Nú hevði eg aftur fingið gávur til at leika lívið, til at dansa fyri øllum liyandi, fyri steini og øllum heimi«. (Skipbrotið).

Eftir
Jógván Isaksen

Lat ikki gerandisdagin ovklyvja teg

Heðin Brú er óivað Føroya mest lisna skald. Tað finst valla tað mansbarn, sum ikki hevur lisið fleiri av hansara skaldsögum og stuttsegum, antin av einingum, ella tí tekstirnir hava verið brúktir í skúlanum í føroysktundirvisingini. Og tey, sum hvørki hava lisið hann av egnum huga, ella tí lærarin hevur álagt teimum tað, eru kortini ikki sloppin undan at kunast við stóran part av skaldskapinum hjá honum, tí tað man táttu upp ímóti hundrad hóskeveldum, har Útvarpið hevur havt okkurt hjá Heðini Brú á skránni.

Hvat er tað, sum ger skaldskapin hjá Heðini Brú so umhildnan? Hvat hevur hann fram um aðrar føroyskar høvundar, ið ger, at hann er so nógv meira lisin? Er tað evnini, hann skrivur um? Ella er tað mátin, hann viðger tilfarið uppá? Lat okkum hyggja at bókunum hjá honum, og vita um vit kunnu fáa skil á tí.

Fyrstu skaldsøgurnar

Skaldsøgan »Lognbrá« er skrivað undir sjúkralegu í Keypmannahavn í 1927 og kemur út í 1930, og framhald av henni »Fastatøkur« kemur í 1935. Dupultskaldsøgan »Lognbrá-Fastatøkur« er ein so nevnd menningarskaldsøga; kendar menningarskaldsøgur eru t.d. Charles Dickens »David Copperfield« og Henrik Pontoppidan »Lykke-Per«. Menningarskaldsøgan hevur eina eyðkenda trýbýtta uppbygging í søgugongdini: heima — heimleysur — heima. Í fyrstuni er høvuðspersónurin heima, síðan er hann burtur eina tíð og hoyrir tí ikki til nakrastaðnis, t.v.s. er heimleysur, og at enda vendir hann heim aftur, tá ið hann hevur fatað seg sjálfvan og vil seg sjálfvan. Hetta er eisini uppbyggingin í »Lognbrá-Fastatøku«, ið viðger lívið hjá bóndasoninum

Høgna, frá hann sum fimmára gamal situr og grætur undir Mylnarfossinum, og til hann sum tjúguára gamal skal giftast gentu.

Mamman serstakliga, men eisini eldri bróðurin Sjúrdur fara hardliga við Høgna, og hann hevur allan uppvøksturin eina kenslu av at vera forfjónaður. Einasti uggin øll hesi árin er ein mynd, hann hevur í huganum av eini smágentu, hann hevur hitt: »Hann sá hana fyrri sær við sínum stóru bláu eygum og sínum fagra gula hári, hon hugdi so undarliga bangin og biðjandi at honum«. Hesa mynd spælir hann sær við í huganum, tá ið á stendur, og hann droymir, at hann og henda fremmanta gentan skulu seta búgv saman handan fjall. Men tá ið hann vaksn friggjar til gentuna, sigur hon, at hon er við barn við bróður Sjúrða. Dreymurin, sum hevur hildið Høgna uppi øll tey tungu barnarárin

fer í sor, og hann kennir tað, sum at tað er mamman, ið oyðilegði barnarárin, sum nú eisini gjøgnum Sjúrða leggur manndómin oyðnan. »Lognbrá« endar við, at Høgni stendur umborð á sluppini og hyggur inn á land, meðan hann um sínar dreymar og vónir sigur: »Nei, nei, tað var ikki so, tað var bert vøkur longbrá«.

»Fastatøkur«, sum er beinleiðis framhald av »Lognbrá«, lýsir sluppliv ið undir Íslandi; serliga er lýsingin av einum ódnarveðri framúrskarandi. Vit hava ikki nógv fráfrásagnir á føroyskum, sum standa mót við hesa í styrki og darrandi spenningi. Einuferðina Høgna er heima, fær hann garðin bodnan frá pápanum, tí eldri bróðurin Sjúrdur ikki dugir til landbúnaða. Samstundis fortelur Gunnvá honum, at hon als ikki er upp á vegin, tað var bara nakað Sjúrdur hevði biðið hana sagt. Dupultskaldsøgan endar, har hon byrjaði við

Mylnarfossin. Men nú er støðan ein heilt onnur. Í byrjanini av »Lognbrá« er tað sólsetur, og Høgni situr og grætur sína vanlagnu. »Fastatøkur« endar harafturimóti við at sólin risur, og hann hevur fingið bæði garðin og gentuna, hann hevur droymt um. Stutt sagt: dreymurin hjá honum er gingin út.

»Fastatøkur« skal bæði hvat viðvikur tittuli og innihaldi vera mótpólur til »Lognbrá«, hon skal vísa hvussu tað eydnast Høgna at fáa fastatøkur á lívinum. Men tær fastatøkur Høgna fær í lívinum, eru ikki treytaðar av, at hann er broyttur, er vorðin vaksn, men eina og aleina tí dreymurin gongur út, og at hann harafturat fær garðin. Søgugongdin er frá byrjan til enda ein heimkoma, men tað er móttvegis menningarskaldsøguni ikki ein heimkoma orsakað av, at høvuðspersónurin er vorðin stórt meira búgvinn sálarliga, men tí hann fær

alt til gávu. »Lognbrá« er ikki lognbrá — dreymurin gongur jú út — og »Fastatøkur« eru fastatøkur av tí sum varð skírt lognbrá.

Kabalan gongur upp við postulatum, og í hesum er tann størsti veikleikin hjá skaldsøguni: tann tørvandi lýsingin og trúliggeringin av menningini hjá Høgna.

Meistaraverkið

Skaldsøgan »Feðgar á ferð« kemur í 1940, eftir at hon í einum rættiliga annarleiðis líki hevur verið prentað í Varðanum 16—18. Í stuttum er søgugongdin henda: oldingin Ketil ovkeyp seg á eini uppboðssølu eftir eitt grindadráp, og restina av skaldsøguni roynir hann at finna pening at gjalda rokningina við, men tá rokningin fellur til gjaldingar stutt eftir nýggjár, mugu Ketil og konan selja tað einasta livandi, tey eiga: kúnna. Hóast hetta

